

**ПОЕЗІЯ ІВАНА ФРАНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МИКОЛИ ЛАСТОВЕЦЬКОГО:  
ДО ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ**

8. Вісник Хмельницького ОІППО [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://visnyk.hoipro.km.ua> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
9. Галаган В., Кисельов Я., Тимошин Ю. Розвиток інтегрованих інформаційних систем у вищих закладах освіти України // Вища освіта України. – 2002. – № 1. – С. 26 – 33.
10. Жук Ю.О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкта інформатизації // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 1. – С. 35 – 37.
11. Міжнародний сайт Joomla (Джумла) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.joomla.org> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
12. Осіпа Р.А. Інформаційно-комп'ютерні технології в освіті: Навч. посібник. // К.: Міленіум, 2005. – 78 с.
13. Офіційний сайт Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://hoipro.km.ua> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
14. Сайт "Хмельницькі олімпіади". [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://olimp.hoipro.km.ua> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
15. Сайт SLEAD-CMS (СЛЕАД-ЦМС) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.slaed.net> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
16. Сайт системи керування сайтом CMS DataLife Engine (ЦМС ДатаЛайф Енджіне) [Електронний ресурс] <http://dle-news.ru> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)
17. Український сайт сайт Joomla (Джумла) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.joomla-ua.org> (Дата звернення: 16.06.2016 р.)

Стаття надійшла до редакції 17.06.2016

УДК 821.161.2:78.071.1(477)

Дзвенислава Василик, старший викладач кафедри методики музичного виховання і диригування  
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

**ПОЕЗІЯ ІВАНА ФРАНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МИКОЛИ ЛАСТОВЕЦЬКОГО:  
ДО ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ**

*У статті аналізуються твори Миколи Ластовецького на слова Івана Франка в контексті музичного націоналізму. Хорові мініатюри розглядаються через призму інтонаційного вираження. На прикладі творів М. Ластовецького висвітлено еволюцію розвитку національних музичних явищ.*

**Ключові слова:** Франко, Ластовецький, музичний націоналізм, національна ідея, мотив-імпульс, інтонаційне поле, інтонаційна модель.

*Літ. 10.*

Дзвенислава Василик, старший преподаватель кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования  
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

**ПОЕЗІЯ ІВАНА ФРАНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ НИКОЛАЯ ЛАСТОВЕЦЬКОГО: К  
ВОПРОСУ МУЗИКАЛЬНОГО НАЦІОНАЛІЗМА**

*В статті аналізуються сочинення Николая Ластовецького на слова Івана Франка в контексті музикального націоналізму. Хорові мініатюри розглядаються через призму інтонаційного вираження. На прикладі творів М. Ластовецького висвітлено еволюцію розвитку національних музикальних явищ.*

**Ключевые слова:** Франко, Ластовецкий, музыкальный национализм, национальная идея, мотив-импульс, интонационное поле, интонационная модель.

Dzvenyslava Vasylyk, Senior Lecturer of the Methods of Music Education and Conducting Department  
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

**THE INTERPRETATION OF THE POETRY OF IVAN FRANKO BY MYKOLA  
LASTOVETSKIY: THE QUESTION OF MUSICAL NATIONALISM**

*This article analyzes the works of M. Lastovetskiy that are created on the words of Ivan Franko in the context of musical nationalism. The article views the choral miniatures through the prism of an intonation expression. For example, works of Lastovetskiy highlights the evolution of the national music phenomena.*

**Keywords:** Franco, Lastovetskiy, musical nationalism, national idea, the motive-impetus, tonal pitch, intonation model.

**П**остановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. Для сучасної України є важливим збереження власної національної ідентичності, що можливе не лише через збереження мови і традицій, а й через вираження національного у

## ПОЕЗІЯ ІВАНА ФРАНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МИКОЛИ ЛАСТОВЕЦЬКОГО: ДО ПИТАННЯ МУЗИЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

професійній композиторській діяльності. Велике значення творчості саме тих композиторів, що пишуть для хору, бо хорова музика завжди була одним з об'єднуючих чинників суспільства і завжди є актуальною. Сюди слід віднести творчість українських композиторів сьогодення, що пишуть хорові твори на вірші національних поетів – Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Ю. Федьковича, Ліни Костенко та ін.

Велику роль у становленні української національної музичної культури відіграв один з титанів думки – Іван Якович Франко. Його науковий доробок – в тому числі й аналітичні статті, що стосуються музичного мистецтва, фольклористики та культури – є золотим фондом нації. Невід'ємною частиною національної культури є і поетична творчість Франка – джерело натхнення для авторів музики багатьох різножанрових композицій: солоспівів, хорових мініатюр, кантат, опер.

З поміж незліченної кількості творів українських композиторів, що інтерпретували поезію Івана Франка, виділяються хорові мініатюри Миколи Ластовецького. Творчість композитора досліджували та аналізували О. Фрайт, Б. Пиц, І. Бермес, М. Ярко, Л. Ластовецька, Н. Мойсеєнко, О. Терлецька, Н. Семків, Н. Сторонська, В. Грабовський, І. Рудзінська, Л. Пуятицька та ін. У статтях до нотних видань та наукових дослідженнях висвітлюється композиторська та педагогічна діяльність М. Ластовецького, характеризуються риси композиторського стилю, проводиться музикознавчий аналіз окремих творів. Проте творчість нашого сучасника М. Ластовецького досліджена дуже мало – чекають на увагу вчених пласти симфонічної та камерної музики, кантати та твори для хору, солоспіву та дуети, обробки народних пісень та музика для театру. В аспекті музичного націоналізму твори цього автора не досліджувались.

**Метою** цього дослідження є аналіз двох хорових мініатюр М. Ластовецького на слова І. Франка “Дивувалась зима”, “Червона калино, чого в лузі гнешся?” в контексті музичного націоналізму та розгляд цих творів через призму інтонаційного вираження національного в музиці.

**Виклад основного матеріалу.** Питання музичного націоналізму – одна з тем, що завжди хвилювала композиторів та музикознавців світу. Становлення національних музичних шкіл тісно пов'язане з іменами видатних композиторів різних країн. Українська національна композиторська школа – це імена Дилецького, Борзнянського, Березовського, Веделя, Лисенка,

Леонтовича, Кошиця, Стеценка, Січинського, Вербицького, Лятошинського, Людкевича, Ревуцького, Скорика, Фільц, Дичко, Гаврилець, Шиптура, Гричко, Фіцаловича та ін. В українському музикознавстві термін “музичний націоналізм” вперше застосував С.П. Людкевич. У статті “Націоналізм у музиці” він піднімає питання становлення національного напрямку в українській музиці, порівнюючи з аналогічними явищами в інших національних культурах. Ідею національної свідомості Людкевич вважає головним девізом мистецтва загалом [6]. Продовження думок Людкевича знайшло своє вираження у працях В. Грабовського, І. Ляшенка, Т. Булат, Т. Філенка, М. Загайкевич та ін.

Поезія Франка має своєю основою народнопісенну ритміку, адже поет у своїй творчості відтворює музично-поетичні надбання рідного народу, які досліджував. Ритмо-мелодійні та образно-поетичні системи народної пісенності відтворені Франком в збірці “Зів'яле листя” та в багатьох інших поетичних творах [5, 14].

Композиції М. Ластовецького на слова І. Франка містять у собі відбиток національної ідеї, що виражена тут багатьма засобами. Найвиразнішими в цьому аспекті є два твори для мішаного хору: “Дивувалась зима” та “Червона калино, чого в лузі гнешся?”

“Веснянки” Івана Франка – цикл поезій, що відображає не лише бачення поетом відродження свого народу, але і пісенну сутність українців, в тому числі й самого поета. Показовим віршем у цьому відношенні є перша поезія циклу “Дивувалась зима” [9, 25 – 26], в якому знайшли своє вираження закладені генетично рідні веснянкові ритми та інтонації. Як і в народних піснях, в першому періоді кожної строфи вірша відбувається інтонаційний розвиток, в другому – спад інтонації; короткі мотиви-імпульси поезії (двостопний анапест) є відбитком ритміки найдавніших народних пісень [8]. Саме ці особливості поезії показав автор хорової мініатюри М. Ластовецький у експозиції головної теми, виклавши її короткими повторними мотивами, підсилюючи ритмічну пульсацію вірша. Мотив-імпульс, показаний на початку твору, повторюється та розвивається впродовж всієї композиції. Не цитування мелодій чи мотивів веснянок, а “пережитий”, пропущений через себе оригінальний музичний матеріал, є джерелом нового творення, що ґрунтується на інтонаційній основі народної музики. Інтонаційно ладова суть – ось “алгоритм”, завдяки якому присутня в українській національній культурі саме такого роду творчість.

Вірш “Дивувалась зима” написаний

двостопним анапестом. Метрична система поезії спонукала автора музики до відображення вірша в музичній інтерпретації в тому ж ритмічному співвідношенні: в крайніх частинах твору в розмірі 4/4 наголошені склади стіп співпадають з наголошеними долями. Середній частині притаманне розспівування наголошених складів та підкреслення їх синкопами чи довгими тривалостями. “Зміщенням” поетичного тексту на одну долю автор музики досягає ефекту виділення другої та четвертої долей в музичній тканині – “two beat” – таке ритмічне вираження характерне для джазу чиказького стилю. Доповнює цю особливість насичена септакордова гармонія. Доповнення такими елементами музичної тканини твору є однією з особливостей, що виражають новаторський підхід автора до інтерпретації класичної української поезії.

Репризна частина являє собою повторення першої в збагаченій гармонії та появи поліфонії інтонаційних пластів: до теми сопрано і альтів долучаються чоловічі голоси, які мають самостійний мелодичний матеріал, який також побудований на інтонаційних моделях веснянок.

Не менш вагомим у цьому відношенні є хоровий твір на широковідому поезію “Червона калино, чого в лузі гнешся?” [10, 142] з “ліричної драми” Івана Франка “Зів’яле листя” [10, 122 – 175]. Поезії притаманна народнопісенна тематика та ритміка. На думку Ф. Колесси, народна пісня “Червона калино, чого в лузі стоїш?” “...дала основний мотив до написання згаданої поезії, що поет зложив її під мелодію наведеної народної пісні, – на це вказують повторення другої половини кожного вірша” [4, 340].

У хоровій мініатюрі “Червона калино, чого в лузі гнешся?” автор музики викладає чотири перші строфи вірша, написаного чотиристопним амфібрахієм. У кожному з віршів дистиха повторений другий піввірш. (Друга шестискладова група). Форма композиції М. Ластовецького зумовлена формою вірша І. Франка. Композитор доповнив у музичній інтерпретації першу строфу ще одним повторенням, виклавши перший піввірш двічі. Друга і третя строфи викладені автором без змін. У четвертій строфі композитор застосовує рефрен – повторення другого вірша. Завершальний восьмитакт містить перший вірш першої строфи.

Початковий мотив-імпульс головної теми є інтонаційним ядром побудови всієї композиції: після експозиційної частини цей мотив-імпульс викладається в іншій метричній та фактурній організації (чотиридольний метр, гармонічний виклад); секвенційний розвиток музичного

матеріалу в другій частині твору доповнюється підголоском тенора, що є викладенням того ж головного мотиву у збільшенні. В партії тенора співпадає метрика поетична з музичною. Нашарування двох ритмічних викладів одного і того ж поетичного тексту творить поліфонічне поле, в якому присутні два пласти – “речитативний” мотив головної теми та лірична кантілена підголоска тенорів.

Інтонаційно композиція “Червона калино, чого в лузі гнешся?” близька до лірницького канту: невеликий діапазон основного мотиву головної теми на фоні квінтових співзвуч у чоловічих голосах, “речитативність” головного мотиву-імпульсу [3]. В інтерпретації вірша композитором перед нами постає образ України, котру оспівували лірники та кобзарі протягом століть. Спадкоємність, що означає зв’язок попередніх та наступних явищ у розвитку національного мистецтва, означає разом з тим і розвиток явища.

Безпосереднє втілення переживань в інтонаціях дум та кантів переплалось у творі М. Ластовецького у нову форму, в чому полягає інтонаційний феномен твору.

**Висновок.** Твори М. Ластовецького “Червона калино, чого в лузі гнешся?” та “Дивувалась зима” виражають новаторство і водночас традиційність в мисленні композитора.

Особливість аналізованих творів М. Ластовецького на слова І. Франка “Дивувалась зима” і “Червона калино, чого в лузі гнешся?” в тому, що вони переносять інформацію про буття предків до сучасників [7]. Культурна традиція в творах постала в оновленій формі.

Однією з рис композиторського стилю є “переломлення” внутрішніх властивостей фольклору. Не цитування чи наслідування, не колористика, як зовнішні способи задіяння – а інтонаційно-ладова суть, сама суть традиції.

Культурний націоналізм, складовою якого є музичний націоналізм, робить акцент на національній ідентичності. Національна ідентичність в творах М. Ластовецького на слова І. Франка виражена в інтонаційній мові композицій, що не лише включає в себе “видимі” мелодичні звороти, а й виступає частиною інтонаційного поля, що охоплює “інтонованість смислів” [2] від найглибших віків до сьогодення.

1. Арановский М. *Интонация, знак и новые методы* // Советская музыка. – 1980. – №10. – С. 101 – 103.

2. Асафьев Б. *Музыкальная форма как процесс.* – Ленинград, 1971.

3. Колесса Ф. М. *Мелодії українських народних дум.* / Ф.М. Колесса. / [Упоряд. С. Грица]. – Київ: “Наукова думка”, 1969. – 592 с.

## ПАТРІОТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

4. Колесса Ф.М. Народнопісенна ритміка в поезіях І. Франка. // Ф.М. Колесса. Фольклористичні праці / Ф.М. Колесса / [Упоряд. В.А. Юзвенко] – Київ: Наукова думка, 1970. – С. 327 – 346.

5. Колесса Ф.М. Фольклористичні праці / Ф.М. Колесса / [Упоряд. В.А. Юзвенко] – Київ: Наукова думка, 1970. – 416 с.

6. Людкевич С. Націоналізм у музиці // С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. Т. 1 / С. Людкевич / [Упоряд., ред., вступ. ст., пер. і прим. З. Штундер]. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С. 35 – 52.

7. Маринюк В., Доля В. Ментальне поле національної свідомості // Науковий збірник Українського Вільного Університету. – Т. 16. – С. 310 – 315.

8. Словник літературознавчих термінів. Видання третє, перероблене і доповнене. [Упоряд. Лесин В., Пулинець О.] – Київ: Радянська школа, 1871. – 488 с.

9. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах. Т. 1. – Київ: Наукова думка, 1976. – 502 с.

10. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах. Т. 2. – Київ: Наукова думка, 1976. – 544 с.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2016

УДК 37.035.6

**Василь Довгошя**, викладач кафедри методики музичного виховання і диригування  
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

### ПАТРІОТИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Розбудова держави вимагає, щоб Україна мала своїх патріотів, здатних розвивати й захищати її. Тому гостро постає питання про виховання громадянина нової формації, свідомого, творчого, готового до плідної праці в різних сферах суспільного життя. Це зумовлює необхідність дослідницьких пошуків цього напрямку в контексті підвищення якості освіти та виховання.*

**Ключові слова:** патріотизм, національне виховання, громадянське суспільство, навчально-виховний процес, музичне мистецтво, особистість вчителя.

*Літ. 9.*

**Васи́лий Довгошя**, преподаватель кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования  
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

### ПАТРИОТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО УЧЕБНО- ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА УЧЕНИЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

*Развитие государства требует, чтобы Украина имела своих патриотов, способных развивать и защищать ее. Поэтому остро встает вопрос о воспитании гражданина новой формации, сознательного, творческого, готового к плодотворной работе в различных сферах общественной жизни. Это вызывает необходимость исследовательских поисков этого направления в контексте повышения качества образования и воспитания.*

**Ключевые слова:** патриотизм, национальное воспитание, гражданское общество, учебно-воспитательный процесс, музыкальное искусство, личность учителя.

**Vasyl Dovhoshyya**, Lecturer of the Methods of Music  
Education and Conducting Department  
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

### THE PATRIOTIC DIRECTION OF THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS OF PUPILS

*The state building requires the patriots, that will be able to promote and defend Ukraine. The article arises the question about the education of the citizens of the new formation, that are conscious, creative and ready for productive work in various areas of public life. This causes the necessity of the research finding of this trend in the context of improving the quality of education and training.*

**Keywords:** patriotism, national education, civil society, an educational process, musical art, a personality of the teacher.

**П**остановка проблеми. Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення, його розшарування, знецінення традиційних моральних норм і цінностей,

пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства негативно впливають на моральні цінності підростаючого покоління. На думку П. Щербаня, в державі “відбувається процес деморалізації, дебілізації і денационалізації сучасної молоді, яка втрачає не тільки національне, а й